

Iz naše založbe

Balthasar Gracian Priročni orakelj in umetnost razuma

Balthasar Gracian je bil eden izmed največjih evropskih moralistov in se je rodil leta 1610 v Andaluziji, umrl je leta 1658 v Tarazoni. Njegovo pisateljsko delo je vzbujalo pozornost in je kmalu zaslovelo prek španskih meja. Njegovo najbolj znano delo je Priročni orakelj in umetnost razuma s podnaslovom Žepni priročnik od včeraj za politike od danes. Gracianovo umovanje spominja na precizen, do neznosnosti stiliziran kirurški nož, ki reže živo tkivo medčloveških, danes bi rekli druž-

benih odnosov, in postavlja stvari na mesto, ki naj zagotovijo optimalno delovanje uprave in njenih odprod. Za to veščino ali umetnost politike pa velja zlato pravilo, da izključimo vse, kar bi motile hladno preudarnost oziroma objektivnost presoje in iz nje izviročnega ravnanja. Za to filozofijo distance je avtor pripravljen žrtvovati vse ali skoraj vse: nič osebnega, nič strastnega, elementarnega ni v tej shemi, ki si je v želji po univerzalnosti zadala nalogo, da iz sveta politike izžene predsodek in pristranost. Knjigo je prevedel v slovenščino Vinko Ošlak.

Balthasar Gracian: Priročni orakelj in umetnost razuma, ISBN: 978-3-7068-0363-6

Johanna König Grün ist die Hoffnung – nekoliko drugačna knjiga o temi rak

Avtorica Johanna König se je rodila let 1958 na Štajerskem in je začela pisati že v starosti 13 let. Pri Mohorjevi sta izšli že knjigi Die Glöcknerin (2000) in Das Tuch (2004).

Johanna König je v tej knjigi uspelo opisati notranji boj, napetost med resignacijo in samoobvladovanjem ter konflikt med zanikanjem boleznin in intenzivnim soočanjem z boleznijo.

V knjigi prav posebej izgovori posebno točko: kako pomembno je, da se pacienti in pacientke ne predajo usodi, temveč se borijo proti raku z vsemi svojimi močmi. Pri svojem boju ni izgubila življenjske volje, temveč je z uspešnim zdravljenjem pridobila novo življenjsko kakovost. S kupom knjige podprete raziskovanje raka na dojkah.

Johanna König. Grün ist die Hoffnung, ISBN: 978-3-7086-0356-8

Roman Till, urednik pri Mohorjevi založbi



O zgodovini Judov tudi na ozemlju Slovenije

Pred kratkim je v naši založbi izšla obsežna knjiga Kratka zgodovina Judov, ki jo je napisal dr. Klemen Jelinčič-Boeta. Knjiga je prvi poskus sistematične predstavitve judovske zgodovine v slovenskem jeziku.

Avtor začenja svoj opis več ko 3.000 let stare zgodovine pri Svetem pismu in nadaljuje prek judovske države in diaspore v času helenizma in rimskega cesarstva v srednji vek in življenje v široko razprštrti diaspori v Evropi, Afriki in Aziji vse do modernih časov, kjer zaključiti z državo Izrael in stanjem v današnji judovski diaspori. Knjiga je razdeljena na sedem delov z več poglavji in podpoglavji in poskuša bralcu predstaviti splošno sprejete ugotovitve zgodovinske stroke na kratek, jasen in tekoč, vendar izčrpen način s stalnim ponujanjem vzporednic iz splošne svetovne in zaradi predstavitve judovskega življenja v različnih deželah tudi iz lokalne zgodovine, med njimi slovenske. Knjiga poskuša predstaviti tudi judovsko življenje na slovenskem ozemlju v antiki, pojav tako imenovanih »judovskih vasi« na Koroškem in Štajerskem, srednjeveško judovsko življenje na Slovenskem in kasnejše judovsko življenje v Trstu in Gorici ter Prekmurju vse do druge svetovne vojne.

Knjiga Kratka zgodovina Judov s 400 stranmi je namenjena splošno izobraženim Slovincem, slovarček znanih pojmov, stvarno kazalo, osemnajst zemljevidov in seznam priporočene literature predstavljajo osnovo za številne študije. Hkrati je odlično dodatno branje.

Kako in zakaj se odločili, da napišete tako zahtevno delo, ki zajema 3000 let zgodovine Judov?

Klemen Jelinčič-Boeta: Spomnil sem se sebe, ko sem bil še v gimnaziji in me je zanimala judovska zgodovina, pa takšne knjige ni bilo v slovenščini. Tako je bil osnovni razlog pisanja zagotoviti vsem tistim, ki jih judovstvo zanima, da o tem lahko preberejo v svojem jeziku.

Ali drži ocena, da je knjiga z naslovom »Kratka zgodovina Judov« bolj ali manj »eksotično« delo za slovensko govoreči prostor?

Jelinčič-Boeta: Ne vem, če bi ravno rekel eksotično, je pa vsekakor malce nenavadno, saj v slovenščini doslej skorajda nismo imeli knjig o judovstvu. In res je, ta knjiga je prva zgodovina Judov v slovenščini sploh.

Slovinci se premalo zavedamo svojih krščansko-judovskih korenin, posebej judovskega dela korenine. Kaj je bistvo te naše judovske korenine?

Jelinčič-Boeta: Celotna evropska civilizacija ima v sebi ogromno judovskih elementov. Najbolj očiten judovski izum, po katerem danes živi cel svet, je to, da ima teden sedem dni, in da je en dan namenjen počitku. Poleg tega pa je tu monoteizem in celotna Stara zaveza, na kateri temelji velik del evropske umet-



Klemen Jelinčič-Boeta: Kratka zgodovina Judov. ISBN: 9-783708-603971. Cena: 33,80 evra.

nosti. V bolj sodobnih časih pa imamo tu cel kup judovskih posameznikov, ki so prispevali k razvoju naše družbe, naj bodo to Einstein, Freud, Chagal, Mahler ali pa Karel Marx.

V Avstriji in tudi drugih evropskih državah je judovska zgodovina zelo popularna. Kako to, da jo v Sloveniji tako zanemarjajo, čeprav se sicer veliko Slovencev zanima za zgodovino Judov?

Jelinčič-Boeta: Res je, veliko Slovencev se zanima za judovstvo in tudi to je eden izmed razlogov, da se jaz ukvarjam s to tematiko. To, pa da je v slovenščini tako malo napisanega o Judih, pa jaz povežem s tem, da je na območju Republike Slovenije po drugi svetovni vojni ostalo zelo malo Judov, in da se v petdesetih letih socializma ni ukvarjalo z ničemer, kar je bilo povezano s katerokoli vero, sploh z judovstvom po letu 1967, ko je Jugoslavija prekinila diplomatske stike z Izraelom. V Sloveniji pa je še en razlog,

in sicer, da je bilo največ Judov pri nas v srednjem veku in s srednjeveškimi študijami se iz političnih razlogov niso ukvarjali.

Ali se posvečate tudi zgodovini judovskih skupnosti na Slovenskem?

Jelinčič-Boeta: Se in prav v tej knjigi imamo tudi prvič predstavljen splošen oris zgodovine Judov na Slovenskem od antike do danes, od česar se meni zdi najbolj fascinantno to, da Judje pri nas živijo neprekinjeno že okoli 1000 let, od okoli leta 950, ko jih srečamo na Koroškem v bližini Gospe Svete in v Brežah. Posebej pa se ukvarjam z Judi naših dežel v svojem doktoratu, ki izide v knjižni obliki čez nekaj mesecev, čeprav se tam moja raziskava konča z letom 1515, ko so jih izgnali iz Ljubljane, se pravi do konca srednjega veka.

Kako bi jo lahko na kratko orisali in ali se razlikuje od zgodovine judovskih skupnosti v drugih državah?

Jelinčič-Boeta: Mene je najbolj presenetil pojav judovskih vasi na Koroškem, Štajerskem in Kranjskem, ko so Judje do leta 1100 ustanavljali svoje naselbine tam, kjer mest še ni bilo. Poleg Velikovca in Judenburga omenim zgolj tri vasi na Koroškem, pri katerih so ohranjena slovenska imena, in sicer Ždovše (Judendorf) pri Gospe Sveti, Ždinja ves (Seidendorf) in Ždovlje (Seidolach). Druga stvar pa je to, da je bilo pri nas v primerjavi z deželami severno od Alp in Spodnjo ter Zgornjo Avstrijo v srednjem veku sorazmerno malo pregonov in so ljudje očitno živeli v nekem sorazmerno znosnem sožitju vse do izgonov med letom 1496 in letom 1515. Tudi zgodovina Judov iz Trsta in Gorice ima evropski pomen v 17. in 18. stoletju, saj prav ti dve skupnosti igrata pomembno vlogo pri judovskem razsvetljenstvu.

Slovinci večkrat uporabljamo izraz »Židje«. Ali je to poimenovanje pravilno ali je bolje, da se mu izogibamo? Iz katere besede prihaja?

Jelinčič-Boeta: Beseda Jud je pravilnejša iz treh zelo preprostih razlogov. Prvo: Trubar uporablja besedo Jud, dežela, iz katere prihajajo Judje, je Judeja in ne Žideja in beseda Žid je popačenka iz italijanskega Guidei.

Kakšen je in je bil odnos med Slovinci in Judi in mogoče v zadnjih dveh desetletjih med državama Slovenija in Izrael?
Jelinčič-Boeta: Od 19. stoletja naprej vse do leta 1945 v delu slovenske javnosti opazimo veliko nasprotovanje Judom v različnih besedilih,

del katerih je bil preveden iz nemščine. Vendar, seveda, ni bila celotna javnost takšna. Med drugo svetovno vojno in takoj po njej pa bi lahko govorili o odličnih odnosih, saj je Jugoslavija leta 1948 Izraelu pomagala priti do orožja navkljub embargu in prav naši partizani so bili edini partizani v Evropi, ki so medse sprejemali tudi Jude, zaradi česar je vojno tudi preživelo dosti več Judov. Stanje se je poslabšalo po letu 1967 v skladu s politiko neuvrščenih, vendar v celotni Jugoslaviji nekega odkritega zatiranja kot v Sovjetski zvezi ni bilo niti približno. Novo poglavje pa je nastopilo leta 1991 in še malo prej, ko je bil pa Izrael edina država, ki je bila pripravljena navkljub embargu prodati orožje Sloveniji.

Koliko Judov živi v Sloveniji?
Jelinčič-Boeta: Uradnih članov Judovske skupnosti Slovenije je 150, medtem ko je Slovencev z judovskimi koreninami nekje med tisoč in štiri tisoč. Ti ljudje se svojih judovskih korenin do določene mere zavedajo, vendar več kot toliko ne.

Ker v knjigi opisujete tudi ustanovitev in razvoj države Izrael in ste preživeli tudi nekaj časa v Izraelu – Kako ocenjujete aktualne dogodke v konfliktu med Izraelom in Palestinci?

Jelinčič-Boeta: Ja, v Izraelu sem živel 11 let in tam tudi diplomiral. Aktualni dogodki? Hm, mislim, da zdaj po zaključeni operaciji v Gazi in volitvah obstaja neko upanje za mir. Več kot toliko bi bilo čisto uganje.